

Maš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo.

svetovnih in domačih dogodkov

9. leto / številka 37

V Celovcu, dne 12. septembra 1957

Cena 1.50 šilinga

Slovesnost vzhodne maše v Železni Kapli

Že desetletja je v navadi v katoliškem svetu tako imenovani „vzhodni dan“, posvečen vzhodnemu vprašanju, namreč zedinjenju ločenih vzhodnih kristjanov s katoliško Cerkvijo. Želja sv. Cerkve po zedinjenju je tako vroča in njeno prizadevanje tako silno in mnogovrstno, da je ustanovila v Rimu poseben Vzhodni zavod, ki je del slovite rimske univerze Gregorijane, razen tega pa še poseben Ruski zavod (Russicum), v katerem naj bi se vzgajali misijonarji za Rusijo. Ta zavod obstaja že 25 let in iz njega je izšla že lepa vrsta misijonarjev iz raznih narodov. Nekateri izmed njih so res pred vojno odšli skrivši v Rusijo, drugi pa delujejo med ruskimi, ukrajinskimi in drugimi izseljenci po svetu. Ti misijonarji so duhovniki vzhodnega obreda, mašujejo po vzhodnem (bizantinskem) obredu v staroslovanskem jeziku. Imajo pa pravico maševati tudi po latinskem obredu, zlasti kadar morajo ustreči vernikom latinskega obreda. Ker je pa želja sv. očeta papeža, naj bi tudi mi, rimski katoličani, spoznali vzhodni obred, vzhodno mašo in po njej tudi srčno zadevo sv. Cerkve, zadevo cerkvenega zedinjenja, ti duhovniki iz Ruskega zavoda v Rimu mašujejo po raznih krajih po svetu tudi po vzhodnem obredu, če le mogoče ob sodelovanju z domačimi pevci.

V Ruskem zavodu v Rimu je bilo že več slovenskih bogoslovcev, ki so po končanih študijah odšli v dušno pastirstvo med ruske izseljence, sedaj pa je v Ruskem zavodu kar 10 Slovencev. V počitnicah odidejo na razne kraje: v Francijo, Belgijo, Nemčijo, Švico in drugam. Ker so ti „bogoslovci“ že duhovniki, mašujejo seve povsod.

Lani je obiskal Avstrijo — na potu iz Pariza — preč. g. Stanko Janežič, slovenski književnik, ki je nekajkrat maševal na Koroškem tudi po vzhodnem obredu, v katerem je prestopil. Letos pa je obiskal Avstrijo in Koroško drugi Slovenec, preč. g. Kozina, ki že več tednov biva v Kortah na počitnicah in mašuje domačinom v koroški cerkvi. Bil je zelo obziren in ni nameraval na Koroškem maševati po vzhodnem obredu. Toda okoliški dušni pastirji in verniki so želeli, naj bi vendar vsaj nekajkrat maševal po vzhodnem obredu. In tako je gospod ustregel domačinom in dvakrat po vzhodnem obredu maševal v Kortah, enkrat na Obirskem, zadnjo nedeljo, 8. sept., ko je bil shod v Železni Kapli, pa pri Mariji v Trnju. (15. sept. bo maševal na Radišah in utegne še maševati kje drugod pred odhodom v Rim!).

Letos je bilo na Malo Gospojnico izredno veliko ljudstva v Železni Kapli. Mnogi so prišli še s posebno željo, da bi videli vzhodno mašo. Že prvi pridigar je vernikom v slovenščini in nemščini razložil, da bo vzhodna maša prava katoliška maša, le obred bo nekoliko različen in jezik staroslovanski, tisti, v katerem sta maševala slovanska apostola sv. Ciril in Metod in da je čast za Marijino cerkev v Trnju, da se bo v njej opravila daritev sv. maše po častitljivem obredu sv. Janeza Krizostoma. Pred vzhodno mašo pa je pridigal preč. g. Holmar, ki je med drugim omenil, kako je Sv. stolica (sv. oče) počastila 800-letni jubilej v Maria-Zell s tem, da je sv. oče poslal tja dve kroni, s katerima je Marijo okronal dekan kardinalskega kolegija kardinal Tisserant, ob čigar navzočnosti se je potem darovala slovesna maša po vzhodnem obredu v staroslov. jeziku. S tem je Sv. stolica katoliški Avstriji, ki meji na železno zaveso, jasno dala vedeti, da mora obrniti svoje oči na Vzhod, stopiti ven iz svoje nacionalne ozkosti in slovenskega svetu biti naklonjena. Marija je mati vseh kristjanov, tudi Slovanov. In to, kar se je z vzhodno mašo izvršilo v Mariji na

Otvoritvena božja služba za dijake Slovenske državne gimnazije v Celovcu

V četrtek, 12. septembra, je bila ob desetih zjutraj otvoritvena božja služba za dijake na Slovenski državni gimnaziji v Celovcu. Gotovo je bilo najbolj primerno, da je bila ta božja služba v cerkvi Sv. Duha v Celovcu. Saj je tista cerkev, kjer je bila izza protireformacijskih časov pridiga za slovenske vernike v Celovcu in to prav do zadnje vojne, ko je bila slovenska božja služba v Celovcu prenesena v cerkev starega bogoslovja.

Te otviritvene božje službe so se udeležili polnoštevilno vse dijakinje in dijaki, ki bodo odslej obiskovali slovensko gimnazijo, potem učiteljski zbor z ravnateljem dr. Jožkom Tischlerjem in pa tudi precej staršev, ki so pripeljali svoje otroke v Celovec kakor tudi še več drugih vernikov in ljudi.

To otviritveno sv. mašo, ki ni bila le prva ob začetku šolskega leta, temveč prva ob začetku slovenske gimnazije, je daroval mil. g. prelat dr. Rudolf Blüml, ki je poklicni nadzornik verouka za vse srednje šole kakor tudi višje strokovne šole v deželi.

V svojem nagovoru je mil. g. prelat poudaril posebno eno: naj bi začeli letošnje šolsko leto in delo na tej gimnaziji sploh v imenu troedinega Boga, od katerega prihaja vsak dober dar in vsaktera pomoč. V nadaljnjem je lepo nakazal, kako je ves pouk, ne samo pouk verouka, prikazovanje božje modrosti in vsemogočnosti. Saj kaže vsak pouk katerega koli jezika in katere koli besede nazaj na večno Besedo, ki je od Očeta in ki se je po obsenčenju Svetega Duha rodila iz Marije Device.

Prav tako je zgodovina prikazovanje preteklih dogodkov in vodilnih oseb, in vsa ta dogajanja so se vršila spet po božji Previd-

nosti, ki jih je določala ali dopuščala. In prirodo, kemija, fizika, pa tudi računstvo: vsi ti predmeti kažejo lepoto narave, ki je revna sled božje lepote, kažejo nespremenljive zakone, ki jih je Bog postavil, kažejo čudovito smotrnost v naravi, ki jo je Bog ustvaril po pravi meri, po pravi teži, v pravem številu. Pa tudi vsi drugi predmeti so v prav tako tesni zvezi z Bogom in kažejo njegovo lepoto, njegovo večno harmonijo in končno dobroto, ki nam daje zdrav razum v zdravem telesu.

Ob koncu pa je pozval vse navzoče, naj bi z njim prosili troedinega Boga, da izlije svoj blagoslov na delo in trud, ki ga bodo imeli učitelji in učenci na tej šoli, da bo rodila stoteren sad. In naj bi tudi materinsko varstvo Marijino, katere praznik in godovni dan ravno obhajamo, bilo nad vsemi.

Med slovesno asistirano mašo so dijaki sami navdušeno peli, vmes pa je selski pevski zbor zapel nekaj zbornih pesmi. Tako so takoj ob začetku zapeli dijaki in v skupni pesmi zaprosili Svetega Duha: „Daj nam prvi dar modrosti, pot naj kaže nam kreposti!“ S tem so izrazili svojo željo, željo svojih staršev in pa učiteljev: da bi rasli v modrosti, se res kaj naučili, obenem pa da bi hodili po poti kreposti: to je, da bi dobri, pošteno in verni ostali!

In če je ob koncu zbor zapel znano zborno pesem „Zgodnja Danica“, je s tem tudi najlepše izrazil prošnjo, naj bi Marija pomagala vsem, dijakom v njihovem življenjskem boju, naj bi jih obvarovala nevarnosti in padcev, naj bi jih srečno vodila, da dosežejo neposredni cilj: dokončati šolo in se izobraziti v poklicu, ki si ga bo vsak izbral, pa da jih končno popelje tudi srečno do zadnjega cilja, ki je Bog.

Koroški Slovenci - avstrijska politična realnost

Zadnji ministrski svet je na predlog prosvetnega ministra dr. Drimmla razmotril obveznosti Avstrije v zvezi s členom 7 državne pogodbe z dne 15. maja 1955.

To dejstvo že samo po sebi potrjuje nujnost in dolžnost, da parlament pristopi k reševanju vseh vprašanj, ki so odprta po državni pogodbi.

Za danes bi ugotovili le dejstvo, da se mora vprašanje pravic manjšine reševati le SPORAZUMNO z manjšino samo, ker je člen 7 državne pogodbe postavljen v zaščito manjšine in ne v prikrajševanje njenih pravic.

Do sedaj Slovenci kljub vsem zagotovilom deželne in zvezne vlade in posebno še g. zunanjega ministra dr. Figla kot predsednika ministrskega komiteja za izvedbo člena 7 državne pogodbe, da bodo vsi osnutki v tej omenjeni zadevi predloženi tudi zastopnikom manjšine, nismo le-teh dobili na vpogled. Do sedaj so molčali vsi odgovorni činitelji in niso držali dane besede.

Dokler nismo imeli možnosti vpogleda v besedilo ministrskemu svetu predloženega osnutka, tako dolgo seve tudi ne moremo zavzeti svojega stališča.

Jasno pa je nam, kakor tudi vladi na Dunaju, da nam daje državna pogodba pravice. Jasno nam je, da s členom 7 ni prizadeto samo šolsko vprašanje, marveč tudi vprašanje slovenskega uradnega jezika v jezikovno mešanem ozemlju, da je prizadeto tudi vprašanje napisov, da imamo na vseh gospodarskih in kulturnih področjih pravico do istih in enakih PRAVIC KAKOR NEMSKI SO-DRŽAVLJANI! Le na tej podlagi bo mogoče rešiti to pereče deželno in državno vprašanje v duhu in po besedilu državne pogodbe.

Selu, isto se je ponovilo v Železni Kapli. Marija je tista, ki nas vse druži in ki bo izprosila sv. Cerkvi zedinjenje.

Pred samo daritvijo je preč. g. mašnik vzhodnega obreda vernikom še razložil, kako sestoji vzhodna maša.

In tako se je začela presv. daritev po vzhodnem obredu, pri kateri je zelo važno petje, tako mašnikovo kot petje cerkvenega zbora. Vsa cerkev je ostrmela, ko je pevski zbor z Obirskega pod vodstvom preč. g. Holmarja tako lepo in dovršeno prepeval vzhodne melodije. Verniki so bili naravnost ginjeni, ko so videli tako lepe obrede in slišali tako čudovite melodije. Duhov-

nik na prižnici je vernikom tolmačil, kateri del maše je zdaj.

K sv. obhajilu po vzhodnem obredu (pod obema podobama) je pristopilo izredno veliko vernikov, in to z vso spoštljivostjo. Zlasti se je vernikov globoko dojnilo, ko so staroslovanski jezik skoraj razumeli, zlasti ko je duhovnik prosil v molitvi za sv. očeta papeža Pija, krškega škofa Jožefa, za Rusijo in vse vernike, zbor na koro pa je mogočno odpeval: Gospodi, pomiluj!

Polni najlepših doživetij so se verniki razhajali. Vzhodna maša, ki nje trajanje ni preseglo ene ure, se jim ni zdela niti dolga. Še so si je želeli.

- K R A T K E V E S T I -

AMERISKI PREDSEDNIK EISENHOWER je v posebni izjavi obsodil nasilje, ki se je izvršilo s strani rasnih nestrpnostev v Nashvilleu. Ti so nastavili peklenški stroj v šoli, v kateri so se vpisali tudi črni šolarji. — Koliko zla naredijo po svetu taki, ki ne morejo razumeti, da so vse rase in vsi jeziki od Boga ustvarjeni!

FRANCOSKI PARLAMENT se bo spet sestaj 24. septembra. Čakajo ga težke naloge, kako voditi državo naprej skozi težave in nevarnosti, ki so nastale v zadnjem letu.

V RAZNIH KRAJIH NA JUGU ITALIJE so nastali srčiti spopadi med policiisti in vinogradniki, ki protestirajo proti novim davkom na proizvodnjo vina. Dva človeka so v spopadih ubili, več pa je bilo ranjenih.

6000 GASILCEV je sodelovalo pri gašenju velikega požara, ki je izbruhnil v gozdovih Los Padres in Los Angelesa v Združenih državah Sev. Amerike. Zadnja poročila pravijo, da so vsaj delno požar pogasili.

KER SE MED MLADOLETNIKI zadnje čase pojavljajo tudi morilci, so ta teden v Pennsylvaniji obsodili na smrt na električnem stolu tudi 15-letnega roparskega morilca Greena. Dva njegova sodelavca, stara 14 in 15 let, pa so obsodili zaradi tega umora na dosmrtno ječo.

MED BOLGARIJO IN GRČIJO sedaj urejajo vprašanje reparacij iz zadnje svetovne vojne. Bolgarija je ponudila 2 milijona dolarjev. Grčija pa hoče imeti 4 in pol milijone dolarjev.

V VELIKI BRITANiji je lani izmed vseh umrlih ljudi odšlo na drugi svet največ zaradi raka.

ITALIJA JE S PERZIJO sklenila v Teheranu pogodbo, na podlagi katere si bosta perzijska in neka italijanska državna družba delili dobiček od izkoriščanja petrolejskih vrelcev na pol.

MONGOLSKA KOMUNISTIČNA delegacija je prispela na prijateljski obisk v Budimpešto. Dogovorili so se tudi za medsebojne kulturne stike.

V PLAČILNI BILANCI držav Zahodne Evrope prihajajo do izraza večji presežki Zapadne Nemčije in primanjkljaji Francije.

AMERIKANCI SO spet naredili poizkus in sicer že z 18. atomsko bombo. Škoda, da tudi Sovjeti ne izdajajo poročil, kadar naredijo kaj takega. Bi vsaj vedeli, kdo ima večje veselje nad poizkusi!

NAD JUGOVZHODNO JAPONSKO še kar naprej divja silen vihar, tajfun, ki mu pravijo „bes“. Terjal je že življenje več ljudi!

V ABESINiji se vrše te dni prve volitve v parlament, pri katerih imajo pravico voliti vsi Abesinci in tudi ženske.

DROBNE KATOLIŠKE NOVICE

— 54 ameriških škofov je bilo pred posvečenjem zaposlenih s časnikarstvom.

— V mali Ostgota kapeli v Waversundi na Švedskem se je brala prvič od Lutrovih časov spet katoliška sveta maša. Bral jo je Arne Rask, ki je postal katoličan 1938 in je 1949 stopil v benediktinski samostan.

— Komunistični režim na Madžarskem pripravlja nov proces proti kardinalu Mindszentyju, ki je še vedno kot begunec v ameriškem konzulatu v Budimpešti.

— Papež Pij XII. je v okrožnici škofom po svetu spet nastopil proti dobičarskemu izrabljanju filmov, radia in televizije na škodo krščanske morale, poštenja, resnice in čistosti.

— Od 29. avgusta do 1. septembra se je vršil kongres Cerkve molka. Udeležili so se ga predstavniki skoraj vseh dežel po svetu. Na kongresu bodo obravnavali položaj Cerkve za železno zaveso.

Politični teden

Po svetu . . .

Okoli Sirije

Zapletena igra okoli Sirije se nadaljuje. Medtem ko se pripravljajo manevri turške vojske s sodelovanjem ameriških mornariških oddelkov, so ameriška letala pripeljala prve pošiljke orožja v Jordanijo. Ameriški državni tajnik je izjavil, da se bo „sirski položaj verjetno mirno razvil“, da pa so elementi, nad „katerimi nimajo Združene države nobenega nadzorstva in ki bi utegnili povzročiti hude nemire“. Oglasil se je tudi sovjetski zunanji minister Gromiko in svaril Turčijo, češ da misli ta prevzeti nalogo „žandarja“, ki ji jo ponuja Amerika in druge zahodne države. To je po mnenju Sovjetov za Turčijo zelo nevarna igra.

Gomulka v Beogradu

Ta teden je prispelo v Beograd poljsko državno in partijsko vodstvo z Gomulko na čelu. Jugoslovanski komunistični voditelji so sprejeli poljske somišljenike z veliko paradno skozi mesto. Treba je bilo namreč pokazati svetu, kako Tito ceni tiste, ki imajo kakor on željo po „lastni poti v socializem“, to se pravi, da bi v svoji državi gospodarili po svoji volji, ne da bi imeli kako nadzorstvo kakšnega višjega mednarodnega, pa čeprav komunističnega komandanta. Gomulko je spremljal tudi predsednik poljske vlade Cyrankiewicz. Ves obisk bo predvidoma trajal teden dni.

Težko je uganiti, kaj vse se bodo ti pri-

jatelji razgovarjali. Napitnice in govori ob sprejemih so bili polni običajnih današnjih diplomatskih fraz o sodelovanju narodov in miru. Pozornost je vzbudila Titova izjava ob sprejemu poljske delegacije, da smatra „izhajajoč iz pravic poljskega ljudstva in zaradi varnosti in miru v tem delu Evrope poljsko-nemško mejo ob Odri in Nisi kot trajno rešitev.“ Zapadnonemški poslanik v Beogradu je zaradi teh besed seveda takoj vložil nemško demaršo pri jugoslovanskem zunanjem ministrstvu.

Razprava o Madžarski

Glavna skupščina Združenih narodov se je ta teden sestala in začela razpravljati o lanskem dogodku na Madžarskem in o stanju, ki je nastalo po sovjetski vojaški intervenciji. 35 držav je predložilo resolucijo, ki obsoja Sovjete, da so posegli v potek dogodkov in zadržali svobodno voljo madžarskega ljudstva.

Kaj prinese nedelja Nemčiji?

35 in pol milijona prebivalcev zapadnonemške republike je poklicanih prihodnjo nedeljo 15. septembra na volišče, da se izreče, kdo naj vodi v bodočih letih nemški narod skozi sedanje čase. 16 strank je postavilo okoli 3000 kandidatov. Glavna nasprotnika sta krščanska demokratska stranka z Adenauerjem na čelu in pa socialistična stranka z Ollenhauerjem kot predsednikom. Prva stranka kaže na sedanjo nemško gospodarstvo kot dokaz svojega pamet-

nega gospodarjenja. Druga kaže na pomanjkljivosti in tudi v zunanji politiki skuša najti svojo pot. Težko je prerokovati, za kaj se bo večina volilcev odločila. Je pa res, da ni vseeno za Evropo, kako bodo Nemci v bodoče uravnavali svojo politiko.

»Kmečki upori« v Franciji

Francoska vlada je skušala zaustaviti podražitve in zahteve po višjih plačah tako, da je deloma ukinila podporo pridelovalcem pšenice in sladkorne pese. S temi prihranki je mislil minister Gaillard pospešiti razvoj živinoreje in živinske krme. Toda ni mu uspelo, ker so se poljedelci uprli s protesti, katerim je morala vlada dati prav. Sedaj so na kocki vsi načrti o reformah, kako spraviti k življenju francoski frank.

. . . in pri nas v Avstriji

Bolezen kanclerja Raaba

Ko to pišemo, je zvezni kancler ing. Raab še vedno na zdravljenju v bolnici pri usmiljenih sestrah v Linzu. S svojo odločno voljo, z predpisanimi vajami za ozdravljenje si pomaga na bolje in je upati, da ne bo kaj hujšega. Primarij dr. Schweitzer je izrazil svoje upanje, da bo lahko kmalu zapustil bolnico. Obiskal ga je tudi eden od ministrov, kar je pripomoglo k njegovemu pomirjenju. Od raznih krajev je dobil pisma z željami, naj bi skoraj ozdravel. Tudi Eisenhower mu je poslal tako pozdravno pismo. Medtem pa je

finančni minister dr. Kamitz izjavil,

da je pot, po kateri hodi Avstrija, pravilna. Hranilne vloge stalno naraščajo in tako pripravljajo sredstva za finansiranje večjih projektov. Tujski promet je doživel nepričakovan razmah. Avstrija doživlja dobo prosperiteto, kakršnega doslej še ni poznala. Dr. Kamitz je citiral izjavo ameriškega kongresa, ki pravi, da je vredno študirati na avstrijskem zgledu pravilno utemeljeno finančno politiko. Tudi avstrijski šiling na borzi v Zürichu notira relativno boljše kakor mnoge druge evropske valute. Zato tudi Avstrija sedaj lahko dobi razna posojila. Dobila je že posojilo od Svetovne banke in švicarsko posojilo za obnovo državnih železnic. Dr. Kamitz je tudi napovedal z novim letom znižanje uslužbenskega (mezdnega) in dohodninskega davka, ki bo v korist malim in srednjim dohodkom. Glede pomoči družinam pa je mnenja, da bi bilo treba spremeniti sedanji zakon o družinskih doliadah in jih povečati. Rekel je, da stremi tudi po enostavljenju davkov.

Akcije za ljudske delnice

Izdaja ljudskih delnic ugodno napreduje. Najprej so bile izdane delnice dveh velebank, v teku poletja pa naj bi bile izdane delnice pri Rotaxwerke in sicer naj bi prišlo 25% delnic v roke malega človeka. V teku septembra se bodo vršila pogajanja za slično udeležbo ljudskih delničarjev (akcionarjev) pri tovarni motorjev v Jenbachu na Tirolskem, ki zaposluje 750 delavcev in nameščencev in izdeluje Diesel-lokomotive in Diesel-kompresorje. Ravno sedaj dela ta tovarna zelo veliko za Sovjetsko zvezo v okviru redne trgovske pogodbe.

SLOVENC

doma in po svetu

Izpitni na slov. šolah v Gorici in Trstu

Ker se začne šola v Italiji bolj pozno kot pri nas v Avstriji, so se tudi popravni izpiti vršili šele sedaj in traja vpisovanje tja do 20. septembra. Slovenski časopisi poudarjajo vedno večjo potrebo v svetu, da zanjo ljudje več jezikov, zlasti v obmejnih krajih. Slovenska šola nudi znanje domačega in drugega državnega jezika. Poudarjajo tudi besede sv. očeta Pija XII., da je nekrščansko jemati otroku pravico, da se izobrazi v svoji materni govorici. Temu grehu se pravi: rododomor.

Jubilejno slavlje na Opčinah

Slovenska demokratska zveza za Tržaško ozemlje je priredila na Opčinah nad Trstom deseto jesensko slavlje. Nastopili so pevci nabrežinskega pevskega zbora „A. Tance“. Mario Sancin je s svojo harmoniko mojstrsko odigral štiri narodne valčke in štiri narodne polke. Nastopili so tudi pevci iz Pevme pri Gorici pod vodstvom g. Valentinčiča. Pozdravni govor je seveda povedal dr. Josip Agneletto, predsednik SDZ.

Kanadski Slovenci na romanju

Slovenci iz Toronta in okolice romajo vsako leto v Midland. Letos jih je prišlo na romarsko božjo pot okoli 300. Pridigal in vodil jih je letos msgr. Matija Škerbec, ki je prišel za to priliko tja iz Clevelanda.

600 vrst vina na razstavi

je bilo v začetku septembra v Ljubljani. Prišli so razstavljalci iz 20 držav. Ob tej priliki se je sestala v Ljubljani tudi mednarodna komisija za oceno najboljših kvalitativnih vin. Podelila je 97 zlatih, 289 srebrnih in 65 bronastih kolajn. Slovenska vina so dobila 30 zlatih, 82 srebrnih in 9 bronastih kolajn. Lahko rečemo, da so se uveljavila neverjetno dobro.

Slovenski slikarji povabljeni v Kanado

Pred nekaj dnevi sta prejela dva slovenska grafika povabilo, da sodelujeta na razstavi v Kanadi. Sta to Riko Debenjak in Miha Maleš, ki sta že lani s svojimi barvnimi grafikami zbudila pozornost na razstavi evropskih umetnikov v Združenih državah. Zato so ju letos povabili, da v Kanadi predstavljata jugoslovansko grafično umetnost.

Slavni ep v poljudni obliki

Univ. prof. Anton Sovre, najboljši prevajalec grške klasične literature v slovenščino, je pred kratkim predelal znamenito Homerjevo starogrško epsko pesnitev „Odisejo“ v poljuden roman za mladino, ki je izšel v založbi „Mladinska knjiga“. Kmalu je bil preveden v srbsko in v kratkem času sta bili dve nakladi po 5.000 izvodov razprodani. Zgled, da je moč s primernim delom v mladini zbuditi zanimanje tudi za kaj drugega kot šport in motor.

Prvi slovenski inženir v Avstraliji

Na tehnični visoki šoli v Sidneyu je končal svoje študije in bil graduiran za strojnega inženirja Anton Gržina iz Ilirske Bistrice na Notranjskem. Med 72 slušatelji jih je 9 prejelo diplome s pohvalo. V tej deveterici je bil tudi naš rojak Gržina, ki je dovršil študije poleg svoje redne zaposlitve, s katero si je služil vsakdanji kruh. Diplomsko mu je v posebni slovesnosti izročil guverner Sir John Northcott.

Položaj Nemčije v Evropski skupnosti premoga in jekla.

Rock 'n' Roll

Moderno življenje postaja bolj in bolj podobno znanemu neokusnemu plesu: Rock 'n' Roll. Verjetno je že vsakdo slišal o njem, če ga ni tudi videl. Improvizacija! Trenutki brez smisla!

Premnogim poteka dandanes vse življenje kot nekaj nesmiselnega Rock 'n' Roll. Ali se ne bi hoteli nekoliko zamisliti?

Znanstveniki se še vedno ukvarjajo z vprašanjem, kakaj so v preteklosti propadle visoke kulture, o katerih nam priča izkopanine v starem Rimu, Grčiji, Egiptu, Mehiki, Peruju. Znano je tudi, da so visoke kulture obstajale pred tisočletji na Kitajskem in v Indiji. Zaman se sprašujemo, zakaj človeštvo ni bilo dano, da bi trajno uživalo sadove svojega napredka. Vemo le to: ko je došel do vrha, je moral spet pasti, propasti. Tudi sveto pismo stare zaveze nam govori o takih propadih, na primer v Babiloniji.

Neštete so teorije o vzrokih, vendar se mi zdi, da je bil pravi vzrok povsod eden in isti.

Po vsakem propadu visoke kulture in njenih nosilcev so se na odru zgodovine pojavili novi narodi, ki so prevzeli za prejšnjimi vlogo, dvigati se po lestvi napredka in

znanosti. Njihovo dviganje je bilo v začetku vedno počasno in oprezno, toda čim više so dospeli po lestvi, čim dalje je segal njihov pogled v tajne sveta, tem drznejši in toliko manj oprezni so postajali njihovi nadaljnji dvigi.

Menda ne pretiravam, če trdim, da se človeštvo še nikoli v svoji zgodovini ni dvignilo tako visoko na lestvi znanosti in tehničnega napredka kot baš v dobi, kateri pripadamo mi. Zdi se, da stojimo danes na zadnjem klinu lestve in gledamo v doslej nepojasnjene skrivnosti vesoljstva, ki nas obdaja. Prav letošnje leto je proglašeno za mednarodno geofizično leto, ko bo preko 50 tisoč znanstvenikov iz 60 raznih narodov sodelovalo pri poizkusu, da prodremo v poslednje tajne zemlje in vsemirja. Preko 3 tisoč vremenskih in astronomskih postaj bo noč in dan zasledovalo vse pojave sonca, o katerem je znano, da je prav to leto v posebnem stanju, ki bo vplivalo na vsa živa bitja. Ekspedicije so odšle v najbolj oddaljene in zapuščene predele sveta. Nahajamo jih v tropičnih pokrajinah, pa tudi v Antarktiki, ki je dvakrat večja od Avstralije in njeno površino pokrivajo ledene plasti, debele do 3 tisoč metrov. Na tem kontinentu se bistveno odločajo vremenske razmere na zemlji. Dognano je že, da se ti ledeniki počasi tajajo in zemlja postaja vedno toplejša.

ša. In če bi se vsi raztopili? Gladina morja preko vse zemeljske oble bi se dvignila za 60 metrov! Koliko sedaj suhe zemlje bi izginilo pod vodo!

Pripravljajo tudi rakete in umetne satelite, ki jih bodo vrgli v doslej nedosežene zračne in nadzračne višine. Opreмили jih bodo z najrazličnejšimi aparati in radijskimi oddajniki, ki bodo sporočali na zemljo vse svoje ugotovitve. V zračnih višinah se od časa do časa pojavijo nekeake zračne reke ali tokovi z brzino 350 km na uro. Natančnejše poznanje teh pojavov bo važno za nadaljnji razvoj letalstva. Za vse poizkuse geofizičnega leta imajo v načrtu izdatkov preko 100 milijonov angleških funtov.

Ko sklanjamo glave v spoštovanju do človeškega genija, se pa upravičeno sprašujemo, če bo dano človeštvu tudi res uživati sadove tega napredka in znanosti . . .

Bojim se, da pri vsem stremljenju po tehničnem napredku človeštvo bolj in bolj pozablja na tisto, kar je na tem svetu glavno in bistveno — na človeka! Mislim na človeka, nosilca duše, ki mu je vdihnjena v trenutku, ko je ustvarjen. Na človeka, krono vesoljstva, ki naj bi mu služile vse stvari na zemlji. Na človeka, ki ima nad seboj moralne zakone, nespremenljive, od stvarnika samega v dušo zapisane. Kdor krši te zakone, ne uničuje zakonov, uničuje samega sebe.

ga sebe. Hočeš imeti vrelo vodo? Razgrev jo do 100 stopinj C. Znižaj toploto in voda bo nehala vreti. Hočeš imeti led? Drži toploto pod ničlo. Zanimari ta naravni zakon, ledu ne boš imel. Enako trdni kot fizični so moralni zakoni.

Kadarkoli sem se spraševal o vzrokih propada davnih kultur, se mi je misel vedno vračala k isti razlagi: Takratno ljudstvo je v svojem stremljenju po tehničnem in drugačnem materialnem napredku pozabilo in zanemarilo moralne zakone, po katerih bi moralo živeti. In ko v duhu primerjam današnje dobo s takratno, imam občutek, da se tudi danes iz dneva v dan večja število tistih, ki se ne menijo za moralne zakone, po katerih bi morali živeti. Ti zakoni v mnogih že medlijo kot nekaj odmev preteklosti. Pravim: medlijo, kajti v vsakdanjem življenju nam niso več sila, niso več vodilo za pot skozi življenje. Smatramo jih za nemožne, nepotrebne. In to zlasti, če so v nasprotju z našimi željami po materialnem ugodju. Naše vsakodnevne odločitve niso več sadovi resnega razmišljanja, niso več ravnane pod vidikom moralnih zakonov, temveč plod improvizacije — Rock 'n' Roll.

Kadar začne človek improvizirati moralne zakone, začne istočasno tudi propadati glede na stopnjo kulture, ki jo je dosegel.

„Misli“

Sporočilo žrtvam nacističnega preganjanja

Kot smo že pred časom objavili v našem listu, je izšel v zapadni Nemčiji zakon za žrtve političnega preganjanja po nacizmu, ki vsebuje tudi določbe o povračilu škode nenemškim žrtvam.

Po tem zakonu glede plačila vojne odškodnine z dne 29. junija 1956 imajo pravico do odškodnine samo oni, ki so bili od nacistov preganjani zaradi njihovega političnega zadržanja proti nacizmu, to je „aus Gründen politischer Gegnerschaft gegen Nationalsozialismus“, ali pa „aus Gründen der Weltanschauung“.

Le za te je nekaj upanja, da kaj dobijo od Zapadne Nemčije. Nihče ne more terjati odškodnine, če je bil preganjan in je škodo utrpel samo zaradi svoje narodnosti, to je „aus Gründen der Nationalität“. Niti plačila same vojne odškodnine brez preganjanja ni moči zahtevati na podlagi nemškega zakona. To vprašanje vojne odškodnine se bo verjetno rešilo šele, ko bo z Nemčijo sklenjena mirovna pogodba.

Pač pa je veljaven razlog za odškodnino preganjanj radi verske pripadnosti, čeprav ni potreba, da bi to bil edini razlog za preganjanje.

Vsi, ki nosijo gori navedene pogoje, naj store sledeče korake: Pri najbližjem konzulatu naj dobe formular za prijavo odškodnine po gori navedenem nemškem zakonu. Tam dobijo tudi navodila (Anleitung) k zakonu oziroma prijavi na predpisanem formularju. Vse naj dobro preštudirajo in formular izpolnijo.

Poleg podpisanega formularja mora vsakdo napisati še v nemščini poročilo, kako je prišlo do preganjanja, o razmerah, ki so privedle do tega, o vzrokih, in tako dalje. Pojasniti tudi višino škode in njeno vrednost v dolarjih, in pri tem računati 44 predvojnih jug. dinarjev za en ameriški dolar. V Avstriji navedite vrednost v šilingih.

Potrdila k prijavi je tudi treba predložiti, in če ni uradnih, naj po možnosti vsak dobi dve priči, ki bi podale notarski zapisnik, da je res vse tako, kot navedeno v spremnem poročilu. Toda v tem spremnem poročilu naj nihče ne omenja, da je dosegel kako drugo državljanstvo. To pa: kje je bil ob izbruhu vojne, kaj je delal, služboval, kaj so delale nemške okupacijske oblasti, zakaj je prišel na listo preganjanj, vrednost škode za vsak dan zapora, internacije, begunstva naj računa do konca vojne po 1.25 dolarja odškodnine; če je trpel škodo na zdravju naj zahteva odškodnine tudi za to in predloži zdravniško spričevalo.

V Združenih državah Amerike so begunci ustanovili organizacijo „Society for Protection of Yugoslav-Slovenian Claimants“, ki bo za vse svoje člane zahtevala povračilo škode in intervenirala pri nemški vladi. Vsak, kdor želi, da ga omenjena organizacija zastopa, mora postati njen član in plačati članarino, ki znaša za bivačoče v Avstriji po en dolar na leto. Vsak pa more tudi sam vložiti prijavo naravnost pri nemškem konzulatu.

Nemški konzulat v Celovcu je v Mieß-talerstrasse 14.

Odvetnik v Ameriki, slovenskega rodu, bo računal od vsote, ki bo dosežena, 10 do 15 odstotkov z vsemi stroški.

Organizacijo pa predstavlja v Združenih državah Amerike g. Matija Škerbec, 6019 Grass Ave., Cleveland 3, Ohio, in le nanj se je treba zadevno obrniti za pojasnila, mu poslati prijavo škode, članarino itd.

Pri tem pa je treba vedeti še to, da je rok za prijavo le do 1. oktobra letos. Tega dne bodo prijave morale biti že predložene nemškemu oblastem, zato se je treba poženiti, da ne bo zamude.

nov gibčnih malih teles, ki so se v blazni dirki drgala med seboj. In zdaj so bile prve mravlje ob strmem bregu. Kakor bi nič ne bilo, so polzele naprej, naravnost v deročo vodo. Potok jih je na tisoče odnašal, in Braziljanci, ki so gledali prizor, so se nehote zasmeli, češ, neumne žuželke! Bili so prepričani, da jim mravlje ne morejo do živega. In res, tako pridno je potok odplavljal živalice, da je bil kmalu podoben hudourniku iz črnih. Ali mravlje niso odnehale. Vedno novi milijoni so vreli v strugo — in glej, hipoma, kakor na povelje, se je vsaka njih zvila v kroglico. In ko so te kroglice zdrknile v potok, so ga napolnile do drugega brega. Sicer je voda na enem mestu pretregala živni nasip, a že so mravlje oklepajoč se druga druge, iz svojih teles napravile živ most — po njem je potem šla armada čez.

Sedaj so se začeli Braziljanci braniti. Tolkli so po mravljah s palicami, teptali so jih z nogami. Pomagalo je, toda ne za dolgo. Nov val je privrel, bil je močnejši od prvega. Konji so se splašili, se odtrgali ter zdivjali iz tabora. V stiski je sklenil Quiquerez, da žrtvuje svoj bencin in špirit. Z ljudmi, kar mu jih je ostalo, je zvelkel kanistre pred tabor, jih tam izpraznil ter potem travo zažgal. Planjava tja do potoka se je spremenila v plameneče morje. Oglušujoče je prasketalo, ko so se cvrle mravlje, gost dim se je dvigal proti nebu, in smrad da nikoli tega je polnil ozračje.

Mravljne vojske ni bilo več! Quiquerez se je štel srečnega. Vsaj dragoceno zbirko rastlin, nabrano v večmesečnih naporih, si je rešil. Indijanci se bodo že vrnili in konje si bo lahko kupil nove. Utrujeni Braziljanci

ci so zlezli v šotore in legli k počitku. Kar na lepem je nastal zopet hrušč in trušč. Razburljivi klici so privabili vse na plan, kar je imelo noge. Mravlje so bile zopet tu! A to pot so napadale s treh strani. Od glavne armade sta se bili odcepili dve koloni in trojen naval je sedaj ogrožal taborišče. Od tega trenutka je bil položaj ne več resen, ampak kratko in malo obupen. Zakaj Braziljanci so bili obkoljeni, pot nazaj jim je bila pretrgana, tičali so v oblegani trdnjavi. Koliko časa jo bodo mogli držati? Bencina niso imeli, puške pa so bile proti takim sovražnikom brez pomena.

Na srečo so bile lopate pri roki. V blazni naglici so izkopali jarke okrog šotorov. Vedeli so, da to ne bo ustavilo mravelj, a upali so, da jih bo oviralo vse dotlej, da pride pomoč od zunaj. Oblegani Braziljanci so se branili 17 ur. Po malem so se jarki polnili in večkrat se je zgodilo, da je prilezla tropična mravlja komu pod obleko. Če je pičila, kako je peklenko zbolelo! Pa ne samo, da so prizadeta mesta pekla, ampak tudi otekala so.

Že je začel dr. Quiquerez obupavati, tedaj mu je iznenada udarilo na uho ropotanje motorjev. Po stepi je brzelo nekaj avtomobilov. Pobegli Indijanci, z onim „gauchom“ vred, so bili priklicali farmarje in ti so sedaj pripeljali tovor bencina. Braziljanci so iz tabora videli, kako se vozovi ustavijo, kako poskakujejo ven farmarji, kako hite proti taboru in potoku. Kanistre so šle iz roke v roko. Kmalu je bil širok pas polit z bencinom. Še hip — in stepla je bila v plamenih. To pot je zaleglo. Mravljinji pritisk čez potok je prenehal. Kar je ostalo mravelj živih, so se umaknile tja, od koder so bile prišle.

Poletje SE POSLAVLJA

V stvarstvu tega še ni posebno opaziti. Zelene so livade in polja, le tu in tam ugleda oko bele vrzeli, kakor bi bile razprostrate velikanske bele preproge med njivami. Ajda, ti žlahtno žito, rasti in vonjaj silno! Tvoj vonj ne da počitka že itak pridnim čebelicam. Čebelar pa si je prižgal pipico in zadovoljno mežika pred praznim uljnjakom. Kaj pravite, zakaj je tako dobre volje? Ali zato, ker imajo njegove male varovanke svatovanje in bodo tudi v uljnjak nanosile sladkega nektarja, ali pa zato, ker bo tudi on pozimi deležen okusnih žgancev? Naj bo karkoli, to nedolžno veselje naj kar uživa.

Sadjar bi najrajši še noči prebil na vrtu ob svojih drevesih. Morda zato, da bi kdo ne prišel nepoklican in neusmiljeno stresal drevesa ali pa se sam ne more ločiti od njih. Vse leto jih je negoval, obrezoval, gnojil in čistil mrčesa. Kako lepo je zanj, ko vidi, da bo njegov trud rodil obilen sad. Z očmi ljubkuje veje, ki komaj nosijo svoje breme, jih podpira, da bi se ne odlomile. Nežno sočutje ga navdaja, ko vidi tako polna drevesa; če bi mogel, bi jim sam pomagal nositi zoreči sad.

Planšarica visoko gori na planini boža in treplja svoje Liske in Čade. Kako se te živalice rede, koliko sladkega mleka dajejo vsak dan! Saj ni čuda, dežja in sonca je bilo dovolj. Letos niti grmičevje ni ostal suh in

ne krpica pašnika brez sočne trave. Vse bujno zeleni, kakor bi čutilo, da mora lajšati težko sedanost.

Nad vsó to pestrostjo pa se smeje sonce, sonce poslavljaajočega poletja. Morda vse leto nebo ni tako prekrasno modro kakor ravno sedaj, ko se sonce vsak dan krajšo dobo mudi na njem. In večerna zarja v poznem poletju? Krasnejše je ni v vsem letu. Včasih se igrajo drobni oblaki na nebesni modrini kakor ovčke, včasih vejejo kakor nevestina tenčica. Ko se sonce odpravi v svoj zlati grad za goro, jim za slovo podari nekaj svojega zlata. In zdaj žare na nebu najprej zlatorumeni, nato ognjenordeči, tako da so še vrhovi planin ožarjeni od njih. Šele ko prijadra kraljica „Noč“, oblaki zbledavajo in se vlegajo na obzorje. A na nebu se pojavi zvezda Večernica, ki jo oko gleda vsak večer, a se vedno znova razveseli njene lepote.

Metuljček! Kaj še ne greš spančkat? Nebo že prižiga zvezde! Pusti cvetke zaspiti, saj bo jutri sonce zopet sijalo in zopet boš ljubimka! po mili volji. — Še vzletava od cveta na cvet, kakor bi se za vselej poslavljal od njih. Tako ravna človek kadar je srečen. Hotel bi zaustaviti čas, da bi ne zbežali trenutki bajne radosti prehitro v pozabo.

Vse še živi in veselo utriplje v poznem poletju. — Toda, ko greš skozi gozd ali park, (Konec na 4. strani)

BITKA V PRAGOZDU

Braziljanski pragozd je včasih priča srditih bitk. Ali to niso bitke ob grmenju topov, marveč obupni boji med ljudmi in mravljami. Zelo dramatično opisuje tak spopad braziljanski učenjak dr. Quiquerez. Neštete požrešne mravlje so napadle njegovo taborišče. Polakomnile so se človeškega mesa. Ekspedicija je imela tudi tovarne živali, te bi šle mravljam nič manj v slast. Bilo je torej treba srdite obrambe. Skorada dvajset ur so se Braziljanci branili na žive in mrtve, potem... Toda čujmo po vrsti!

Dr. Quiquerez je proučeval pragozdno rastlinstvo. Postavljal je tabor zdaj tu, zdaj tam na travni stepi. Iz taborišča je potem delal izlete v notranjost tropske goščave.

Nekoč proti jutru so se začele tovarne živali vznemirjati. Nenavadno so razgetale in razburjeno teptale travo. Može so poskotali ter šli gledat. Eden od njih je prebrodil bližnji potok ter se povzpел na nasprotni breg. Hipoma je zavpil: „Mravlje! Mravlje!“

Indijanci so strahom pobrali šila in kopita. Quiquerez je planil iz šotora, a zastoj se je trdil, da bi jih zadržal. Uspel je tem manj, ker je prav tedaj prijezdil neki „gauch“ (konjski pastir) ter svaril taborišnike pred velikansko mravljinjsko armado, ki da se bliža iz pragozda — kar brž naj vsi beže! Toda Quiquerez si ni mogel predstavljati, da bi bile mravlje tako nevar-

ne. Sklenil je, da ostane. Pri njem so vztrajali tudi vsi belokožci. Šel je čez potok ter pogledal proti robu gozda. V jutranjem mraku se mu je nudil prizor, kakor ga v življenju še ni bil videl. Črne mravlje so v milijonskem številu kipele iz trebuha pragozda in se razlivala po stepi. Spočetka vsaj se je zdelo, kakor da so na begu ter se mislijo razpršiti po širni pustinji. Ko je pa sonce s prvimi žarki obsijalo črni val, je Quiquerez presenečen spoznal, da ubirajo mravlje čisto določeno smer. Vrele so proti taboru! Vrele pa so na ta način, da je od časa do časa pritiskala nova plast od zadaj ter se porinila čez spodnjo naprej. Bila je grozotna temna kača, ki je počasi, a nezadržno lezla. Quiquerez se je umaknil čez potok. Menil je, da bo tu na varnem.

Nova in nova krdela je bljuvala goščava iz sebe. Ze se je slišalo šumenje mili-

FRAN ERJAVEC, Pariz:

156

KOROŠKI SLOVENC

II. DEL

Lavantinski škof je temu sicer ugovarjal, toda zaman in nastal je spor tudi med njim in krškimi škofom radi nove meje (on je že poprej zahteval zase ves tinski arhidiakonatski s Celovcem, kamor je nameraval prenesti tudi svoj sedež). Tako se je popolna izvedba vlekla še cela tri leta. Krški škof je sicer že l. 1786. premestil svoj sedež s Krke (Strassburga) v Celovec in naslednje leto mu je sledil še kapitelj (ta je bil 24. VIII. 1787 tudi sekulariziran), a krško-lavantinski spor je rešil šele graški guvernerji tako, da je potegnil mejo med obema škofijama od Reichenfelsa po grebenu Svinških Alp do Hohenfeistritz, od tod na izliv Krke v Dravo nato po Dravi do Šmarjete pri Borovljah in od tu naravnost proti jugu na deželno mejo, le gosposvetska protitja je spadala še nadalje k lavantinski škofiji. Lavantinski kapitelj je radi slabega gospodarstva medtem že obubožal, da sploh ni mogel več preživljati svojih članov, zato je bilo l. 1786. imenovanje novih kanonikov ukinjeno in je s smrtjo prošta J. Messnerja l. 1798. po 596-letnem obstoju sploh ugasnil. Ob njegovi likvidaciji je ostalo sicer še vedno 101.354 gld čistega imetja, toda to je obstojalo v glavnem iz neproduktivnih stavb, ki so zahtevale le velike vsote zavzdrževanje. Vprašanje novega ljubljanskega metropolita je bilo rešeno šele l. 1788-

89. Šele tedaj je mogel novi ljubljanski metropolit Brigido z listino z dne 15. III. 1789. pravnoveljavno odstopiti dotedanje goriško ozemlje na Koroškem salzburškemu metropolitu, ki ga je mesec dni zatem s posebnimi listinami izročil obema pristojnima koroškima škofoma. Šele s tem je bila vsa zadeva dokončno izvršena in zaključena.

Ta rešitev Slovencev resda nikakor ni mogla popolnoma zadovoljiti, vendar je pomenjala zlasti za koroške Slovence vsaj iz cerkvenega vidika velikanski korak dalje. Mesto na 6 škofij (vštevši še nekdanjo jezuitsko škofijo), na katere so bili razbiti še dvajset let poprej, so bili združeni odslej vsaj samo v dve, lavantinsko in krško. Od teh je bila prva skoro izključno slovenska, a v krški so ostali Slovenci sicer v znatni manjšini, vendar so postali tudi v njej številčno tako važen činitelj, da se je morala — zlasti še radi svoje preselitve v močno slovensko celovško okolje — ozirati tudi nanje in vsaj do prve svetovne vojne tudi na njihove jezikovne potrebe. Neugodno zanje je bilo pa to, da jim dotlej iz Gorice ni grozila nevarnost germanizacije, dočim se je ta s priklopitvijo krški škofiji prav vidno povečala. Z združitvijo zadostnega števila Slovencev v isti škofiji so bili pa vendarle ustvarjeni mnogo ugodnejši pogoji za naglejši razvoj slovenske nabožne književnosti, ki je prihajala tedaj in še dolgo potem za široke ljudske množice v prvi vrsti v poštev. Lepo se je pokazalo to že l. 1785., ko je nova celovška izdaja salzburškega obrednika prvič prinesla tudi nekaj slovenskih besedil.

Z zaokroženjem in velikim povečanjem slovenskih

škofij so bili dani tudi ugodnejši pogoji za razvoj škofijskih bogoslovnih semenišč. Dotlej so se zlasti slovenski koroški bogoslovci šolali v najrazličnejših čisto tujih semeniščih in se tam tudi bolj ali manj odtujevali svojemu narodu, poslej — to se pravi od pričetka XIX. stol. dalje — so bili pa skoro vsi koroški bogoslovci združeni v celovškem bogoslovju, radi česar je moglo postati to tudi pravo ognjišče slovenske narodne misli in je ostalo tako prav do prve svetovne vojne, a ravno slovenski duhovnik je bil ni Koroškem do današnjih dni glavni narodni delavec. Neugodno je bilo pa to, da se je odslej zmanjšal pritok duhovnikov iz ostalih slovenskih pokrajin na Koroško in so ostre škofijske meje slovensko duhovščino krške škofije preveč odtrgale od tesnejše povezave z ostalo slovensko duhovščino. Silen je bil pa tudi verskovzgojni vpliv, kajti šele odslej je bilo mogoče v zvezi v novoustanovljenimi župnijami smotrno urediti dotlej tako skrajno zanemarljivo dušno pastirstvo.

Mnogo manj posrečen je bil pa cesarjev poskus preurediti tudi vprašanje vzgoje duhovniškega naraščaja. Dokler je obstojal jezuitski red, so prihajali novi duhovniki predvsem iz njihovih šol, a ko je bil ta ukinjen, je zavladala v tem pogledu velika kriza, kajti zlasti majhne škofije niso mogle vzdrževati dobrih lastnih bogoslovnih semenišč in so se morali šolati bogoslovci zopet na vseh vetrovih. Toda cesarju so bile manj pred očmi te težave kot pa težnja, da si vzgoji poslušne duhovnike-uradnike, ki bi slepo podpirali vso njegovo politiko. (Dalje prihodnjič)

Zopet v šolo

Solska vrata so se spet odprla. Po vseh šolah so že pričeli s poukom, posebno še v tistih, o katerih nameravamo govoriti. To so šole, ki so našemu kmetu in narodu najbližje — naše ljudske šole.

Rdečih lic, veselega srca in prožnih nog gre mladina s torbicami na rami zopet v šolo. Vljudo pozdravlja svoje stare znanke — učitelje in učiteljice, s katerimi bodo skupaj rezali kruh učenosti.

Morda ta ali oni še malo zasanjajo o lepih počitniških dneh, ki jih je prebil ob osvežujoči vodi bližnjega jezera, morda se ob koncu zbudi še za hip spomin na ta ali oni izlet v planino ali se temu ali onemu zahoče svežega zraka, ki diši po opojnih gorskih rožah. Pa to samo za hip. Čas je resen, bolj kot kdaj prej. Vsak trenutek je treba izrabiti, da se drobna glavica napolni z življenjsko modrostjo, ki je edini zaklad, katerega ti nihče ne more vzeti, celo vojna ga ne more uničiti.

Že stoletja sem se trudijo posamezni vzgojitelji in učenjaki z željo, da bi uredili pouk kar najprimerneje potrebam učencev. Drugi zopet iščejo poti, po kateri bi šola približala otrokom in jim vlili veselja za šolsko delo in učenje. Skoro vsako leto pride kaka nova misel in vsako leto je v šoli prijetnejše. Kar vprašajte starejše ljudi, ki so hodili po cele ure daleč v šolo, presedeli v temnih in zakotnih sobah cele dneve. Verjetno pa jih šola ni preveč veselila, saj otrok pač ljubi prostost, zrak in sonce.

Koliko neprimerno boljše je danes v tem oziru. Skoro v vsakem kraju je šola. In to ne kaka stara hiša, temveč običajno najlepše poslopje v vasi. In prav je tako, kajti otroci se v takih okoliščinah pač bolje počutijo in tudi raje učijo.

Količnega pomena je šola za posameznika, družino in narod, nam najlepše dokazuje živo zanimanje naroda za šolo. Po šoli narod raste ali umira. Gorje učiteljem, ki v šolske klopi zagrebajo narod, namesto da bi mu poživljali rast! Narod jih ne bo samo sodil, temveč tudi obsodil, ker so zlorabljali zaupanje. Učitelj je neposreden krivec, če šola ni dobra in ni na mestu. Upamo in zahtevamo, da se šolski zakon povsod natančno izvaja!

Z nastopom novega šolskega leta pa ne prihaja dolžnost samo za otroke in učitelje, temveč tudi za starše. „Šola in dom se morata za roke držati“, nas je učil škof Slomšek.

Glejmo torej vsi in delajmo na to, da bodo dale naše šole mladini novega duha in jo zopet pripeljale v naročje naroda, iz katerega je ta mladina izšla! Na ta način si bomo priborili tudi spoštovanje drugih.

Lepo vedenje

Občevalne lastnosti mladega človeka:

Kakšnih lastnosti mlad človek ne sme imeti?

Mlad človek ne sme imeti lastnosti sebičnega človeka, kajti lastnosti sebičnega človeka so mrzke. Le sebičnikom ugajajo in tudi njim le nekaj časa. Sebičnik je navadno v lastni boli občutljiv, trdosrčen pa za bolečine bližnjikov. Ne privošč, da bi bližnjik imel lahko prednost; ako pa meni,

KSAVER MESKO:

PRVI RAZRED

Kdaj so vendar minile počitnice? Toliko, da smo jih pričeli, pa so že pri koncu! Toliko lepih načrtov sem si skoval: „To naredim v počitnicah, to napišem.“ A bežali so dnevi, kakor bi jih odnašal brzokrilci veter, bežeč z vso naglico, gori iz Uršlje gore čez našo mirno vasico proti mestu in proti ravninam doli. Odhiteli so, da ne vem kdaj. In delo? In načrti? Ostali so pač načrti. Kdaj bodo postali življenje, resničnost? Vse je zakrito z neprodinim zastorom temne, molčeče bodočnosti.

In je že začetek šole tu!

Prvo uro stopim vedno z napetostjo v prvi razred, k malim, še nepoznamim. V štirih prvih klopih sede novinci; na eni strani dečki, na drugi deklice. Zada večji, ki so hodili v šolo že prejšnje leto, nekateri že dve ali več — posebni učenjaki!

Večina jih je iz druge župnije. Skoraj uro daleč je šola od naše cerkvice, da prihajajo tudi iz sosednjih vasi.

Tako stojim pred tujimi obrazi. Nekako divji se mi zazde v prvem trenutku. Nikake zveze še pač ni med nami. Velika razdalja, hladna nepoznanost nas loči še.

Tišina, molk. Vse gleda, molči. Najmanjši zro plašno. Menda trka ob vsa srca tesno vprašanje: „Kaj pa ta? Kaj bo storil z nami? Kaj nam bo povedal?“

Drobnemu fantku v drugi klopi gre na jok. S težavo ga zadržuje. Ustnice mu drhte, oči so mu vse solzne. Deklice so pogumnejše. Vprašaje, iščejo strme gori proti meni. Obrazi so jim napeti, a mirni. Kakor bi si bile nadele krinke, da skrijejo zanje svoje misli in svoj strah.

A polagoma se nekaj taja. Tiste nehoti narejene, v prvem začudenju, v trenutni

da jo ima sam, se z njo ponaša in z napuhom bližnjika žali. Časti mu ni kmalu zadosti. Zase je delaven, za druge delati se mu ne ljubi, tudi obče zadeve presoja po lastni koristi. Ako ne gre po njegovi volji, se razdraži in prepira ter drugih besede in dejanja hudo sodi. Kakršen je sam, tako sodi tudi druge.

Bližnjiku navadno ne zaupa, pravega prijateljstva ne pozna. Vnanja vljudnost in prijaznost, če se zanj trudi, mu je sredstvo sebičnosti. Brez ozira na svoje koristi sebičnež noče koristiti nikomur.

Kakšen mora biti mlad človek v občevanju?

Mlad človek mora biti v občevanju potrpežljiv, vljuden in usmiljen; skromen, miroljuben in spravljen.

Potrpežljiv, a ne brezčuten. Vljuden, a ne vsiljen. Usmiljen, a ne slaboten. Skromen, a ne brez samospoštovanja. Miroljuben, a ne malomaren. Spravljen, a ne breznačelen.

je opisal, kako je Gregor spoznal Nikota. Zahteva, da se fant vrne domov. V nedeljo naj ga pričakujeta s Tilko. Dodal je, da je Niko med tem časom veliko prestal, da pa je ostal pošten in Bogu zvest. Na spomlad jima bo lahko v pomoč, ker ni misliti, da bi oče mogel iz samostana. Niko gre rad na svoje bivše mesto začasno kot hlapec; če bo pa Tilki všeč, lahko kasneje zagospodari na domu. Po veliki noči bo tudi on sam, pater gvardijan, prišel domov, da zadevo dokončno uredijo. „Sprejmite ga kot sina,“ je zaključil pismo. „Upam, da bo naši hiši prinesel blagoslov božji in novo življenje!“

Pismo je zaprl in na kuverto napisal naslov. Nato je dal poklicati Nikota. Na stolico ga je posadil in mu povedal, kaj stoji v pismu.

Hlapec je pokleknil pred gvardijana. Zakokal je in prosil za blagoslov.

„Ponesi božji žegen na naš dom! Če je božja volja, bo ta dom v kratkem tudi tvoj! Celó življenje naj ti bo v spomin ta dan. Za vsakim postom napoči velika noč! Na Kristusa se spomni: skozi trpljenje je šel v svojo slavo! On naj te blagoslovi!“ Gvardijan je objel Nikota in ga peljal k očetu. Pokazal mu je pismo in povedal, da Niko v nedeljo odpotuje. Stari Gregor se je zdrav-

preplašenosti nadete krinke padajo. Iz oči izginja napetost in strah — vse punčice se ob taki napetosti čudno povečajo. Začno morda misliti, na tihem upati: „Saj ne bo tako hudo.“

Samo tisti drobni fantek se ne more umiriti, ne se prilagoditi toplejšemu okolju, ne prosteje zadihati v že precej očiščenem ozračju. Vso uro mu obraz drhti, vso uro mu solze teko. Še obrisati si jih ne upa. Seddi ves sključen — podoba nesreče in obupa. Kako mu pač udarjajo na uho moje besede, ko ga tolažim, da mu ne bomo nič hudega storili? Morda jih komaj sliši. Na srce mu menda že ne potrka. Odmeva vsaj si ne zbude. Kakor razbiti zvon mora biti danes

Stroj za odkrivanje laži

Stroj za odkrivanje laži je doživel veliko popularnost v svetu. Pedagogi, sociologi in kriminalisti starega sveta so povečini nasprotniki tega mehničnega sredstva za odkrivanje laži. Na drugi strani Atlantika medtem pridno uporabljajo ta stroj, ki mu pravijo poligraf, pantometer, deseptometer, psihometer, reaktograf, pnevmograf in sfignanometer.

Postopek je zelo preprost. Oseba, ki jo zaslišujemo, se usede v udoben fotelj. Med razgovorom s specialistom zapisujejo njen krvni pritisk, ritem dihanja, stopnjo napetosti mišic in spremembe v odpornosti kože proti električni struji šibke napetosti. Skupke modifikacij teh funkcij in reakcij človeškega organizma omogoči v 80 odst. primerov ugotovitev, ali je dotična oseba govorila resnico ali lagala. Seveda je veliko odvisno od spretnosti izpraševalca. Razgovor teče predhodno o navadnih rečeh vsakdanjega življenja in tedaj izpraševalec nenadno preskoči na usodna vprašanja.

Če zunanost osumljenega ne izda prese-

Poletje se poslavlja

(Nadaljevanje s 3. strani)

te nenadoma obletava listje brez. Nikar, žlahtno drevo, ki spomladi najprej ozeleniš, ne odmetuj svojega nakital — Okrog srca nam postaja tesno. Vsa lepota v naravi ne more prikriti dejstva, da se poletje poslavlja. Kajti breza Tenkolaska že odlaga svojo zeleno obleko.

Greš globlje v gozd. Ciklame! Moj Bog, kako krasno vonja vse ozračje! Temno je v gaju, ne vidiš teh ljubkih cvetk, toda vonj jih izdaja.

Težko je izraziti čustva, ki te navdajajo v času, ko cveto ciklame. Tako majhne so, a njih barva in vonj sta tako razkošna. Člo-

njegovo srce. Sosed, še manjši, še drobnejši — tudi doma sta sosed, prvič ga je danes prignala mati, tega drobnejšega, v šolo, tik pred mojo uro — ga postrani pogleduje. Smili se mu pač! Tolažiti ga ne more, ne upa. A ta se drži imenitneje. Ne joka. Samo povsod mi sledi, opazuje me z velikimi, čudečimi se očmi.

Izprašujem jih, kako jim je ime, kje so doma. Fantje odgovarjajo počasi, okorno. Nekateri, kakor bi mi razodevali veliko skrivnost. Deklice živahneje. Ta pa ona kar podjetno. Še nasmehlja se. Se pač že zaveda: „Ne bo ne tako hudo.“

Ko po uri odhajam, je že vse precej drugače. Iz prvovrstnega mrtvila, iz tiste težke otroplosti ob začetku se je že nekaj izoblikovalo, vsaj v nejasnih, meglenih obrisih: življenje.

In res, saj ura ni bila za to, da bi jih že kdo ve kaj naučil. Prvo je bilo: Odpreti srca, najti pot do duš. Zdi se mi, da se je vsaj malo posrečilo. Prve stopnje. Prvi pogled čez visoko obzidje. Polagoma bo treba stopati dalje. Zdaj je še vse nekako na dobro srečo zgnetenjena glina. Treba jo bo upodabljati, vdihniti ji duha. Morda narediti celo kak umotvor. Vsaj iz tega, iz one...

Prvo, šele poganjajoče cvetje! Kje je še sad!

nečenja, tedaj ga izdajo fiziološke reakcije, ki jih zaznamuje detektor. Zanimivo je, da so Kitajci že pred več tisoč leti razkrinkali lažnjivca tako, da so mu dali žvečiti riževa zrna. Če je potem izpljunil suh riž, je osumljeni lagal.

V mnogih ameriških trgovinah danes prodajajo majhne detektorje za odkrivanje laži. Strast za takšnimi detektorji se je tako močno razpasla, da jih starši darujejo otrokom ob družinskih praznikih zaradi samokontrole.

V clevelandski psihiatrični kliniki so izvršili zanimiv poskus z detektorjem. Psihiatri so hoteli preiskusiti, ali detektor registrira tudi laži umobolnih. Bolnik, ki že vrsto let trdi, da je Napoleon, je moral pred detektorjem ponoviti svojo izjavo. Umobolni pa je jezo zavpil: „Nisem Napoleon!“ Na splošno začudenje prisotnih je torej takoj pokazal, da se je umobolni zlagal. Bil je prepričan, da je Napoleon, toda v trenutku trmaste razdraženosti je trdil nasprotno.

vek bi božal te nežne cvetke in jih vonjal v neskončnost. Obenem pa vzbujajo v srcu nekakšno ožnost. Podzavestno čutiš, da vsa lepota, ki še seva okrog nas, ne bo več dolgo in da bo kmalu slana pomorila tudi ljubke ciklame.

Nikdar tako živo ne občutiš lepote narave kakor takrat, ko vse znači, da jo bo kmalu konec. Pogled se ne more odtrgati od razcvetelih vrtnic, ki še kraljujejo po vrtovih. Sredi poletja človek beži pred soncem in se izmika njegovemu žaru. Sedaj pa ga išče. Hotel bi si nabrati sončnih žarkov tudi za one dni, ko bodo neprijazni oblaki zakrili soncu smehljaj. Le vrtnice, ki ne poznajo ne boli ne solza, cveto dalje in se vesele svoje lepote...

F. GRIVŠKI:

41

Vozniki POVEST

Povezali so mu nogo in molče zrlj vanj, ko je ječal v postelji. Zvečer so bdeli pri njem. Ta noč je razjasnila uganko. Oče gvardijan je odkril skrivnost. Gregor in njegov hlapec sta se našla. Bolnik je poslušal z odprtimi usti in niti enkrat ni potožil, da ga boli. Ko mu je sin obljubil, da pošlje hlapca domov, se je Gregor pomiril. „Roko mi daj, da bo res!“

Gvardijan mu je segel v roko.

„Pa še ti obljubi, da greš! Roko sem!“

Niko mu je stisnil roko. Starec se je oddahnil; na blede obraz mu je legel mir in šepetaje je dostavil: „Hvala Bogu! Spet bomo vozili! Le škoda, da ne morem s teboj!“ Nato je zaspal.

Drugo jutro je oče gvardijan dolgo spovedoval. Štiridesetdnevni post je klical ljudi k spovedi. Tudi v samostanu so se postili; zajtrk in večerja sta izginila iz obednice. Gvardijan je zavil mimo obednice in odklenil celico. Odložil je brevir, sedel k mizi in pisal. Sporočil je materi, da si je oče nogo nakrenil, da se pa že počuti boljšega in da bo čez nekaj dni na nogah. Podrobno

nal v postelji, sklenil roke in zaprosil:

„Pojdi, Niko! Namesto mene pojdi!“

Fant je prijel pismo in zdirjal na pošto. V nedeljo zjutraj ga je gvardijan spremljal na postajo. Skoz okno je gledal za odhajajočim gospodar Gregor.

V dolino se je selila pomlad. Pometla je snežni prah po gorah, raztajala potoke, zadihala v drevje in z zeleno barvo pokropila travnike. Burja ji je pomagala razklati temne oblake. Razcefrala jih je na drobne kose in z močno sapo odpihala v morje. Može so slekli kamižole in zaorali po njivah. Petrov Janez je že končal z raljo, medtem ko so Gregorjeve njive ostale neobdelane, da so še vedno štrlele iz njih odrezana turšična stebala. Kdo naj bi pa delal?

Pismo, ki je dospelo iz samostana, je iznenadilo mater, še bolj pa Tilko. Vso noč ni zatisnila očesa. Pred nedeljo je pospravljala po hiši, skrbno uredila sobo pri kašči, zlikala najlepšo obleko in nestrpno čakala dneva, ko bo po dolgih letih spet srečala Nikota. Zaskrbelo jo je, kaj ji poreče. Posušila se je zadnja leta, v ogledalu je opazila brazde na čelu, roke je imela izguljene od dela. Še bolj so jo skrbeli zadnji dogodki. Gotovo je Janez opisal vsa njena žalostna pota. Lahko bo Niko pljunil pred njo,

ker je zvedel pač za greh, ni pa poznal njene pokore. Sklenila je, da se bo pokazala ravnodušno, čeprav ji bo srce stiskala bolest. Mater je pa pekla druga skrb. Kaj poreče, ko zagleda v hlevu le par juncev in dve kravi? Kako se bo začudil, ko bo stopal po neobdelanih njivah in zanemarjenem vinogradu!

Vsaka s svojo skrbjo sta dočakali nedeljo. Domenili sta se, da nobena ne pojde na postajo. Tilka naj gre za vas in naj ga počaka pri topolah.

Po križevem potu v cerkvi je odšla mati Marička domov. Odklenila je hišo, vzela torilo s turščico in na dvorišču krmila kokoši.

„Pitka, na, na!“ je vabila perutnino in štela piščance. Grahastega ni! Ze par dni ga pogreša! Pa je klicala na vse strani, dokler se ni oglasil tudi pogrešani petelinček. Ves moker je bil in shujšan in rep je imel oskuben. Ujela ga je, stisnila k sebi in božajoče karala: „Ušel si od doma, kajne? Pa te je zajela lisica ali skobec, kajne? Ti revček ubogi! Da si le našel pot domov! Na, zoblji, da se popraviš!“ Grahasti petelinček je zdrsnil iz materinih rok in zakikiril.

Na klancu sta zrastle dve postavi.

(Dalje prihodnjič)

SMIHEL PRI PLIBERKU

Dne 5. avgusta sta se v tukajšnji farni cerkvi poročila g. Gerhard Gottfried Josef Jellen, učitelj v Podkrnosu, in gospodična Ingrid Anna Loser, uradnica v Celovcu. Priči sta bili nadgozdar Gottfried Gössler iz št. Pavla in trgovec Peter Mory iz Šmihela. Poročne obrede je opravil prečastiti g. župnik Picej. Svatbo so obhajali na nevestinem domu v najožjem krogu bližnjih sorodnikov. Za to poročno slavnost so pri Likebu že tedne prej marljivo pripravljali, hišo so od zunaj in od znotraj pobelili, ravno tako veliko gospodarsko poslopje, da je bilo vse v najlepšem redu. Tudi slavnost je imela pečat točnosti in gostoljubja! Mlademu paru želimo obilo sreče.

BISTRICA V PODJUNI

Na angelsko nedeljo dne 1. septembra — na letni pliberški sejem — sta pristopila k poročnemu oltarju ženin Matej Sadjak, delavec pri Visočniku v Pliberku, stanujoč v Tinjah, in nevesta Ana Krajger, delavka na Bistrici. Priči sta bili Anton Miklavc, rentnik v Podlubiču, in Štefan Micheu, kovač na Bistrici. Poročne obrede je opravil gospod župnik. Obilo sreče in blagoslova na mnoga leta!

STRPNA VES

Pri Podevu so imeli veselje in žalost obenem. Veliko veselje je vladalo pri hiši, ko je bil rojen sin Hanzi 28. julija. Toda kmalu se je izkazalo, da otrok ni zdrav. Poklicali so zdravnika, ki je takoj poskrbel za prevoz otroka v bolnico. Pa tudi v bolnici mu zdravniki niso mogli pomagati.

Dobili so otroka nazaj domov, dne 8. avgusta pa je otrok zaspal v Gospodu. Otrok je umrl na posledici prirojene srčne napake, katero bi pri odraslem še lahko operirali. Otrok pa je bil za tako operacijo — še slab. Naše sožalje Podevovi družini.

ST. LIPS

Ko smo obhajali veličastni praznik nove maše našega rojaka č. g. Florijana Zergoja, smo hvaležni Bogu in vsem, ki so prispevali k temu redkemu slovesnemu prazniku nove maše. G. novomašniku želimo farani božjega blagoslova pri tako vzvišenem duhovniškem delovanju.

Zahvaljujemo se pa tudi našemu dušnemu pastirju č. g. Kristu Sriencu, ki že dolga leta pastiruje med nami kot namestnik Kristusa, dobrega pastirja duš. Zahvalimo se mu za vse goreče in mnogokrat težko dušnostno delovanje med nami. Prišel je v našo farno družino kot naslednik našega nepozabnega pokojnega župnika Jožefa Polaka, ki je kakor Janez Krstnik v prilikah in z zgledom oznanjal čisto božjo besedo in tudi javno povedal, da voditelji bivšega nacionalsocialističnega režima niso imeli prav, če niso držali božjih zapovedi in delali krivico. Moral je v ječo, kjer je med vojno po raznih ječah veliko pretrpel in tam tudi umrl kot žrtev svojega poklica za resnico in pravico je dal svoje življenje. Hvaležni smo našemu pokojnemu župniku J. Polaku za njegovo delo in življenjsko žrtev. Kot pastir je res dal svoje življenje za svojo čredo. Tudi njegov naslednik je moral med nami trpeti. Med zadnjo vojno je moral v ječo in potem je pastiroval po drugih župnijah z

ROZAN:

Svet se spreminja in mi z njim

XIV.

Dragi kadilci! Ne mislite, da vam hočem kajenje, ki ga smatrate za vašo dušno in telesno potrebo, po vsej sili odvadiati. Prav do bro vem, da niti pridiga niti sila nič ne pomaga tistemu odraslemu, ki noče in neče! Svetujte tistim, ki hočejo po vsej sili plezati po strmih pečinah: Mogoče vas bodo poslušali, mogoče vam bodo celo pritrdili, toda ko bodo planine in pečine zasnežene in zaledenele, zablestele v sončnih žarkih, bodo privlekle prave planinske plezalce v svoj objem, mogoče na srečno zmagajo, — ali pa v smrt! Isti primer velja za lastnike posebnih tekalnih motorjev, ki brzijo pri tekah mimo vas tako hitro, da jih skoraj sploh več ne morete videti — in padajo, zletijo skozi zrak, se večkrat prekucnejo — v smrt! Tudi njim ne pomagajo niti prepovedi niti svarila, želja jih prime in jih ne spusti več. Zelje in domišljije so stare človeške slabosti! Pri tem pa priznajo tudi zdravniki, ki so sami kadilci, da kajenje v neki smeri in na vsak način vpliva na živce, celo pri nekaterih na prebavo, na nekatere pomirjevalno, ali pa ravno narobe — okrepevalno.

Vprašanje pa je pri vsem tem samo to,

Pri nas na Koroškem

isto gorečnostjo kakor pri nas. Nemški verniki v župniji Malta na Gornjem Koroškem se še danes hvaležno spominjajo njegovega dela v letih zadnje vojne in bi bili želeli, da bi ostal med njimi. Zato mi šentlipški farani tembolj obžalujemo, da so našega dušnega pastirja v zadnjih letih tožili celo pri cerkvenih predstojnikih. Izjavljamo s tem, da se s tem ne strinjamo in to obsojamo. Vse obtožbe so lažnive in neresnične. Izhajajo iz krogov, ki so Cerkev sovražni in delajo po načelu: Udaril bom pastirja in ovce se bodo razkropile...

Mogočna udeležba ljudstva na novi maši je tudi na zunaj pokazala goreče dušnostno delo našega domačega dušnega pastirja. Ostali bomo zvesti sv. Cerkev in dušnemu pastirju, ki nas vodi po pravi poti za Kristusom.

Šentlipški farani.

ST. PRIMOŽ V PODJUNI

† Valentin Picej

V torek, 13. avgusta so umrli ravno ob 12. uri opoldne Voglov oče Valentin Picej, gostilničar in posestnik Voglove kmetije. Rajni oče so umrli veliko prezgodaj, saj so imeli šele 54 let. Zapustili so štiri nedorastle in nepreskrbljene otroke. Najstarejši sin Foltej je dosegel šele po očetovi smrti 21. leto, najmlajši pa je star šele 11 let. Tako bi še vsi potrebovali očetove močne roke.

Blagopokojni Voglov oče so bili zelo zelo marljiv, kakor mravlja in niso počivali v svoji mladosti nikoli, bili so močna roka svojega očeta. S svojim marljivim in vztrajnim delom so doprinesli nemajhen del, da so mogli pri Voglu takrat študirati trije njihovi bratje. Dva sta postala duhovnika Mohor in Jožef Picej, tretji pa obče znani in priljubljeni diplomirani trgovec Dolfej Picej, finančni asistent v Celovcu.

Rajni Voglov oče so bili stara korenina, Slovenec skozi in skozi. Zaradi tega so morali v svoji mladosti marsikatero preganjanje pretrpeti. Kot star narodnjak so morali s svojimi otroki in ženo ter s starim, osivelim Voglovim očetom v tujino, bili so izseljeni v Frauenaurach in pozneje v Eichstätt. Kakor vsi naši rojaki, so tudi oni zelo težko občutili to krivico in to preganjanje po nedolžnem. Za časa izseljenstva so bili v Erlangen v kliniki uslužbenec in so tako svojem težko bolnemu očetu pripomogli k vrnitvi v domovino pred koncem vojne. Stalen stik z zdravniki je omogočil to predčasno vrnitev.

Ko so se vrnili domov, so vodili gospodarstvo in gostilno. Tujski promet je prišel tudi v št. Primož in se je v zadnjih letih zelo zelo razširil. Čez sto ljudi je pri kosilu v sezoni pri Voglu! Hišo so pustili predelati in povečati, tako, da ima sedaj Voglova gostilna veliko dvorano, ki nudi tujcem lepo, sončno, prostorno jedilnico,

v ostalem zimskem času pa nam prosvetašem lepo dvorano za kulturne prireditve. Posebno moramo biti hvaležni Voglovemu očetu, da so naredili stalen oder, pod odrom pa imajo veliko klet s hladilnico. Prvo nadstropje in podstrešje se je prezidalo v primerne sobe za tujce. Sploh so oče vedno strmeli za tem, da bi razširili svoje podjetje in tako dali življenjsko možnost svojim otrokom. Še večje načrte so imeli, a bolezen je začela glodati in razjedati življenje, tako je ostalo veliko nedovršenega.

K zadnjemu počitku smo spremljali rajnega očeta v soboto 16. avgusta ob veliki udeležbi prijateljev, znancev in sorodnikov. Iz Šmihela je pripeljal g. Sienčnik z omnibusom žalne goste, g. Jožef Partl in sin Joži so bili s svojim vozom, enako družini Sadjak in Hudl ter g. nadučitelj in župan iz Globasnice g. Reven. Žalni sprevod so vodili ob spremstvu preč. gg. župnika Zulechnerja, župnika Blaža Wölfla iz Štebna in brata Jožefa — župnika v Šmihelu, domači gospod župnik Jožef Kunstelj. Opravili so tudi pogrebne obrede za rajnim ter se poslovili od rajnega očeta pri odprtem grobu. Mašo zadušnico so opravili brat Jožef Picej. Moški zbor je zapel pri hiši žalosti in pri odprtem grobu rajnemu očetu slovenske žalostinke v slovo. Rajni oče naj počivajo v miru! Naše iskreno sožalje gospej Mariji Picej ter vsem štirim otrokom!

Pliberški sejem je bil letos spet doživetje

Naš domači praznik je spet pri kraju. Saj veste, kaj mislim, naš pri ljubljani sejem, pliberški jarmak. S spremembami v našem vsakdanjem življenju spreminja tudi naš jarmak svojo podobo. Pred kakimi tridesetimi leti je bil še v znamenju volov in telic, coklarjev in slaščičarjev, danes je podoba drugačna.

Včasih smo otroci priganjali s šibo bavšeje in rjavce po prašni cesti mimo Humca in Nonče vesi, posebno drugi dan jarmarka. Cesta je bila tisti dan marsikje hudo podelana, pa si moral paziti, kam boš stopil, kajti naši očetje so imeli tedaj neko čudno navado: marsikateri od njih ni privoščil vse leto voličkom kaj drugega kot slamo in vmes malo sena, a preden jih je gnal kazat in ponujat na jarmak, so volički dobili žup in žita, da so se jim vampi napeli kakor okrogli baloni. In danes? Voličkov skorajda že ni videti, otroci čepijo kakor prilepljeni na rolerjih svojih starejših bratov, se le-teh trdno oklepajo in drvijo tja na jarmak, da, ta ali drugi se pripelje z atejem in mammo celo v avtu.

Včasih smo otroci na jarmaku z žarečimi očmi namakali zemljo v slaščičarjev med in rekli „bohlonaj“ materi, da nam je kupila za spomin na jarmak pisano lectovo srce ali pa, če je bila prav posebno dobro razpolo-

rej, ko so imeli nekaj časa za počitek in razgovor. Cigara je bila velika in si jo kadil po več dni; posebno dobro vlekla ni in tako so jo tudi premožnejši moški kmalu odložili — za prihodnjico.

Naši očaki so si navadno kar sami napravili bezgovo ali drugo cevko in izrezali tudi kar sami svojo pipico, če je niso mogli kupiti. Tobak so imeli v živalski mošnji, ki so jo v nedeljo nosili za pasom, jo zavijali in odvijali po potrebi. V pipo ali čedro ni šlo mnogo tobaka, saj ga tudi več niso potrebovali, ker jim je še ta majhna množina večkrat ugasnila. Potem so pač segli po kresilnem kamnu in gobi, napravili par isker in prižgali en kos gobice; ta pa je morala spet prižgati tobak v pipici — in tako so si krajšali čas, ko so nehali z delom. Niso pa imeli ne časa ne možnosti, da bi kar med delom, na poti ali kjerkoli vtaknili svoj „cucelj“ v usta iz razvade ali domišljene potrebe. Tudi potem, ko so „na svitlo“ prišle požveplene „špilice“ (šibice), so morali parkrat potegniti po zadnjem delu svojih irhastih hlač, da so pricoprali majhen plamenček. Če so pa morali prerano pod zemljo, jih je premagalo delo ali pomanjkanje, ne pa strup nikotina, o katerem zveste še prihodnjici več.

(Dalje prihodnjici)

RADIŠE

Vsem našim dobrotnikom, znancem in prijateljem javljamo veselo vest, da smo pri prenovljenju naše farne cerkve in da bodo mil. g. prošt Benetek, dekan v Tinjah, to prenovljeno cerkev na naše žegnanje, v nedeljo dne 15. septembra slovesno blagoslovili. Zelo nas bo veselilo, ako vas bomo mogli pozdraviti v naši sredi. Veselite se z nami!

Več o prenovljeni cerkvi pa bomo poročali po blagoslovitvi.

Poroka našega opernega pevca

V soboto, dne 24. avgusta 1957 se je poročil na Gradencu nad št. Vidom ob Glini gospod Marijan Rus, član dunajske državne opere, z gđ. Gretko, rodom z Dunaja. Poročne obrede je opravil ženinov sošolec preč. g. župnik Vilko Pipp.

Zenin, ki je deloval 4 leta na državni operi v Ljubljani in štiri leta v Zagrebu in zadnjih 18 let na dunajski državni operi, je po rodu Slovenec, doma iz Kranja. G. Rus je eden izmed redkih slovenskih umetnikov, ki se je povzpел še celo v tujini do tako visoke službe.

Zeninu in nevesti naše pristrčne čestitke na novi življenjski poti. Tem čestitkam se pridružuje tudi uredništvo „Našega tednika-Kronike“ in mu želi tudi v bodoče mnogo uspeha v njegovem poklicnem življenju in umetniškem udejstvovanju.

OBVESTILO

Iščemo knjigo: Rihar, „MARIJA V ZARJI SLAVE“, ki je izšla pri Mohorjevi družbi leta 1903. Knjigo odkupimo ali zamenjamo za kako drugo. Ponudbe na naše uredništvo.

žena, petelinčka z rdečim repom, ki je pisikal, kadar si vanj pihal. In danes? Medu in žemelj letos nisem več videl, pač pa otroke, ki so nosili pod pazduho kuštrave medvedke, velike pisane puže, rdeče in modre balone, a gneča okrog avtov, ki so jih šofirali otroci, je bila prehuda, da bi bil mogoč poskusiti svojo srečo tudi jaz, ki še nimam voznega dovoljenja.

Pač pa je teklo vse po stari navadi in utah pliberških gostilničarjev, vse po ukazu naše narodne pesmi:

*V Plibrci, v jormaci,
v škofovi škodlci
pijeju, rojaju,
dečve napojaju.*

V Breznikovi uti je bilo prav posebno prijetno, ker so tam godli kranjski pobje. Seveda so se morali hudo truditi, da so bili že vsi rdeči v obraz, kajti gramofoni in zvočniki raznih vrtiljakov so skušali prevpiti drug drugega — kakor „na jarmaku“. Marsikatera mamica je dejala: Dojsti je ži tega peka pa mancanja, jaz gram domu, včaskej-keda pa ni blo štk, za buajžu volu!

A naši pobje so vztrajali tudi letos trdo v noč pri puškah in rožah: vsak strel rožo: Dečle so jih ponosne merile, stojé za njihovimi hrbiti.

Pripraven in koristen je naš jarmak: pobije srečujejo dekleta in se spoznavajo, Zvabekara Šmihelčana, gorjanka poljanca, Podjunec Čezdravca, in marsikatera koroška družina je dolžna hvalo za svojo ustanovitev prav pliberškemu jarmaku. S puško in rožo se je morda začelo, na vrtiljaku nadaljevalo in pri kozarcu vinčka sklenilo: ko bo žegnanje pri vas, pridem gotovo.

Š. J.

„Jarmak“ v drugi luči

Naš list je prinesel v številki 35 celo stran inseratov iz Pliberka in okolice, v kateri se oglašajo trgovine in trvdke, da bodo najboljše postregle svojim odjemalcem. Stojnic je bilo nešteto, tudi mladina je prišla na svoj račun, saj je bilo dosti zabave za najmanjše pa do odraslih na plesišču. Ni čuda, da je vse drvelo v Pliberk. Cesta iz Šmihela proti Pliberku je bila zasedena in obložena z vozili vseh vrst, da se ni pretrgalo od ranega jutra do poznega večera. Videli smo avtomobile vseh barv in vrst, mopede, rolerje, motorna kolesa, kolesa, vozove s konjsko vprego in pešce.

Torej promet, ki si ga drugače ne moremo predstavljati. To samo iz naše strani. Nič manj pa niso bile ceste zasedene iz Zvabeka, Rude, skozi Blato in iz Libuč. Ni čuda, da je marsikateri avto odnesel kak trček, če ni bilo hujše nesreče. Promet pa je (Konec na 6. strani)

Našim gospodinjam

Šolo, hej, so odklenili . . .

Ko sem jo sinoči odela in prekrizala, sem si mislila: Zadnja noč v brezskrbni prostosti. Marijca pa si ni delala skrbi zato, ampak se je veselila, da bo jutri nastopila z novo torbico prvo pot v šolo.

Prav je, da se otrok na šolo veseli. Toda kljub temu naj ima pojem o resnosti učenja. V otroku moramo vzbuditi naziranje, da je to zanj važno, resno opravilo. Posebno večjim otrokom predložimo resnico, da se učijo za življenje in ne za šolo ali učitelje, za starše ali dobre rede.

Ko nisem mogla zaspati, sem še premišljevala, kakšne nove dolžnosti so mi zrasle z dnem, ko gre otrok v šolo. Jasno mi je, da šola brez doma ni nič, da se morata te dve ustanovi temeljito podpirati.

Če hočemo, da bo otrok v šoli uspeval, moramo paziti, da pride v šolo pravočasno in spočit. Zato naj šolski otrok gre, zgodaj spat, da zjutraj lahko vstane. Ne smemo se zvečer vdati otrokovim prošnjam, ampak

odločno zahtevati: ob tej uri spat in konec besedi.

Šolske stvari in obleko naj ima vedno na svojem mestu, da zjutraj ni letanja in iskanja. Otrok se tako navadi na red in bo sam pazil, da stvari hitro dobi.

Obleka, s katero gre v šolo, naj bo snažna, zašita in zlikana, ne pa zidava. Malica naj bo izdatna; ne meso, ker otroka žeja in naredi mastne zvezke.

Na vse predmete napišemo otrokovo ime, da česa ne zgubi. Ne bi verjeli, koliko najrazličnejših predmetov se valja po šoli, a „lastnika“ zlepa ne boš našel.

Zjutraj naj otrok pošteno in mirno zajtrkuje, ker zajtrk je podlaga za cel dan. Tudi naj gre na stran že doma. Pomoli naj in se brez naglice poda v šolo.

Če bomo vse to storile, bo tudi otrok dovzeten za uk in bo s pomočjo Sv. Duha lepo napredoval.

Čas vkuhanja

Letos nam je narava s sadjem bolj slabo postregla. Zato pa se je oddolžil vrt, ki nam ponuja vsakovrstne zelenjave. Da si tudi za zimo preskrbimo dobrih salat, bomo segle po tem, česar je največ: po kumaricah, stročjem fižolu, paradižniku, papriki, zelju itd.

Nekatere gospodinje se pri konzerviranju sadja in zelenjave poslužujejo raznih aparatov. Lahko so ti dobri, prihranijo čas, kurivo, toda zagotavljajo nam ne, da se bo to, kar smo konzervirali, res dobro ohranilo. Najboljše je še vedno konzervirati s pomočjo pare, to se pravi v velikih loncih, kjer vre voda in so vanjo postavljeni patentni kozarci.

Stroji fižol: Mlado stročje, ki je brez niti, osnažimo, prerežemo, umijemo in denemo v vrelo slano vodo, kjer ga hitro prekuhamo. Nato ga odcedimo, shladimo in tesno naložimo v patentne kozarce (Rex, Weck). Polijemo ga s slano vodo (1 l vode, 1 jedilna žlica soli) in postavimo kozarec s pokrovčkom in vzmetjo v lonec za vkuhanje. Kuhati moramo 90 minut. — S pomočjo aparata ne konzerviramo, ne držimo. Kmečka gospodinja se lahko posluži kotla, v katerem kuha prašičjo krmo. V kotel postavi veliko kozarec naenkrat.

Kumare v solati: Kumare olupimo, naribamo, jih pokisamo z vinskim kisom in naložimo v kozarce in jih kuhamo v sopari 10 minut. To solato pred uporabo začnimo še z oljem, soljo, papriko, drobno zrezano čebulo, poprom in kumino. Vložene kumare pa lahko uporabimo tudi za pripravo omake.

Rdeča pesa: Drobno, lepo, rdečo peso do mehkega skuhamo, jo v mrzli vodi olupimo in drobno zribamo na strgalniku. Solato začnimo s kisom in drobno zribanim hrenom. Kozarce imamo v sopari 20 minut.

Kisle kumarice: 100 majhnih kumaric (ca 4 kg), nekaj listov višnje, vinske trte, sol, 8 šalotk, koper, pol l vinskega kisa, 4 zelene paprike, 1 košček sladkorja, pol korenine hrena, 5 do 6 majhnih, trdih rdečih paradižnikov, 10 poprovih zrn. Potrebujemo kozarec za 5 l.

Majhne trde kumarice dobro umijemo in jih z gori navedenimi dodatki polagamo v kozarec, ki je obložen z višnjevim (Weichsel) in trtinimi listi. Vsebinsko kozarce polijemo s čisto malo razredčenim, osoljenim kisom, v katerem so se kuhala tudi poprova zrna in smo raztopili sladkor. Čez noč postavimo kozarec na hladno. Drugi dan jesih odcedimo in ga še enkrat prekuhamo in vročega polijemo čez kumarice. Ohlajene kozarce zavežemo in shranimo na suhem, hladnem prostoru.

Srbska solata. Dodatki: belo zelje, zelena paprika, rdeč paradižnik, zelen paradižnik, čebula, kumare. Vzamemo enako količino zelja, zelene paprike, rdečega paradižnika, zelenega paradižnika, čebule in kumar. Vse te dodatke zvežemo na drobne rezance in denemo v veliko skledo. Nasolimo po okusu in pustimo čez noč stati. Naslednji dan solato nekoliko stisnemo in polijemo s prekuhanim, ohlajenim vinskim kisom. Nato napolnimo kozarce in jih neprodušno zapremo.

Bradahovo družino ter izkaže vzornemu dekletu zadnjo čast. Žalni sprevod od križa so vodili preč. g. župnik Picej ob navzočnosti preč. gospodov kaplana Alojzija Nemeca in župnika v p. Jožefa Verhnjak-a. Pevci so rajni Herti lepo zapeli med sv. mašo in ob grobu. Preč. g. župnik so opravili pogrebne obrede ter se poslovili od Herte v prav pri srčnih besedah. Njo so pokazali kot vzor dekletom, ki je živela v najlepši slogi, ljubezni, medsebojni vzajemnosti z brati in sestrami. Bila je ubogljiva in dobra hčerka svoje matere, pa ravno tako zvesta in pridna v službi, da so ji dali povsod najlepše izpričevalo. Živela je lepo življenje in zato upamo, da ji je bil Bog milostljiv sodnik! Bradahovim pa naše najiskrenejše sožalje.

V ponedeljek popoldne pa tudi na dan pliberškega sejma si je zlomil nogo v Šmihelu na križpotju Šmihel-Bistrica Guštinov Pepij iz Štebna. Obstal je in hotel po brati robec, v istem trenutku pa se zakadi od zadaj drugo motorno kolo v njega. Pri tem mu je zlomilo nogo popolnoma. Ponesrečenca so prepeljali v bolnico v Celovec. Voščimo mu, da bi kmalu okreval in se kmalu spet vrnil na svoj dom.

Torej je sejem zahteval dve smrtni nesreči in še malo več drugih telesnih nesreč. Koliko pa je bilo še drugih duševnih nesreč!

Pestro in zanimivo

SPET NEVARNOST V ZRAKU

Vsako poletje se ponavlja zgodba o letenjih krožnikih. Tudi letos je že začelo časopise pisati, da so nad mestom San Francisco v Ameriki opazili neke svetle reči, ki so z neznansko brzino in velikim šumom leteli proti morju. Razlika je le ta, da so bili letenji krožniki lansko leto srebrne barve, letos so pa zeleni.

TEHNIČNI NAPREDEK

Strokovni časopis „The American Automobile“ poroča, da so bili v začetku tega leta na svetu približno 103 milijoni avtomobilov, od tega 24 milijonov tovornikov. Skoraj dve tretjini vozil tečeta v Ameriki, a le 3 odst. v Sovjetski zvezi. Od začetka vojne do danes se je število avtomobilov v svetu več kot podvojilo: od 44 milijonov je poskočilo na 103.

Kakor poročajo iz Nemčije, je Zahodna Nemčija bila lani za Ameriko druga država v izdelovanju avtomobilov na svetu. Velika Britanija stoji šele na tretjem mestu. Kar se pa tiče izvoza, je pa Nemčija zavoljo nizkih cen in trdnosti svojih vozil sploh prva, čeprav ima v njeni deželi le vsak 23.

državljan lasten avtomobil, v Ameriki pa že vsak tretji.

VELIKO LJUDI JE OBOLELO

na azijski mrzlici, ki se širi iz Indije in Kitajske po ostalih delih sveta. V državi Čile v Južni Ameriki se je že pojavila, kjer je zbolelo 1 milijon ljudi, med njimi tudi predsednik republike. Ta kužna bolezen se bliža počasi Evropi. Neki strokovnjak je napovedal, da pride k nam že jeseni. Kakor pa smo izvedeli, se je ta huda bolezen razširila že iz Neaplja v Rim in v videmsko pokrajino. Dosti bolnikov leži tudi že v Londonu, kjer se je med prebivalci razširil velikanski strah. Zdravstvena oblastva v Rimu že pripravljajo posebno cepivo.

ČUDNI OGLASI

Kakor poročajo listi, je stari Churchill objavil oglas, da si za 2 šilinga lahko vsako ogleda ob sredah njegovo pošestvo v Chartwellu. Z bližnje postaje vozijo posebni avtobusi.

Čez nekaj dni je tudi ministrski predsednik MacMillan razglasil, da je njegova vila odprta občinstvu za 2 šilinga in pol in da je izkupiček namenjen revnim bolniškim sestram. V kakšne namene bo Churchill uporabil denar, ni povedal.

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

PONEDELJEK, 16. 9.: 14.00 Poročila, Pregled sporeda. Domače pesmi. 18.45 Za našo vas: B. Singer: Kaj je pokazal gospodarski račun rastlinske proizvodnje. — TOREK, 17. 9.: 14.00 Poročila. Objave. — Zdravniški vedež: Boj ropotu in hrupu. — SREDA, 18. 9.: 14.00 Poročila. Objave. Domovina moja je planina. Poje zbor iz Sel. 18.45 Za ženo in družino. — ČETRTEK, 19. 9.: 14.00 Poročila. Objave. Z nobenim purgarjem ne grem jes tavšat. (Oddaja za podeželje). — PETEK, 20. 9.: 14.00 Poročila. Objave. — Mrzel veter tebe žene... (Litografska oddaja). 18.45 Rast in življenje slovenske književne besede. (I.) — SOBOTA, 21. 9.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca. — NEDELJA, 7.20 Duhovni nagovor. 7.25 S pesmijo pozdravljamo in voščimo.

Šivalne in pletilne stroje

GRUNDNER Klagenfurt
Wienberg. 10

Peči, štedilnike

KAKOR VSE KMETIJSKE POTREBSČINE
dobite najugodnejše pri

**HANS
WERNIG**

Celovec, Paulitschgasse (Prosenhof)

Brez kemičnih dodatkov

Nogavice, žensko spodnje perilo, moške in otroške hlače dobite najceneje pri STOFFSCHWEMME, Klagenfurt, Benediktiner Platz.

Oglašuj v našem listu!

„Jarmak“ v drugi luči

(Nadaljevanje s 5. strani)

zahteval tudi smrtno nesrečo. Na cesti proti Vogrčam je prišlo do hude prometne nesreče tako, da so morali ponesrečenko odpeljati v celovško bolnico, kjer je na posledicah nesreče umrla kot žrtev tega dneva.

Zvečer ob osmih se je vračala iz Pliberka gospodična Herta Bradah, Bradahova na Suhi pri Šmihelu. Malo od Ambruževega križa gor je šla peš domov. Veselila se je te nedelje, a že opoldne je rekla, da ne gre s kolesom, ker je prenevarno, ampak bo šla peš v Pliberk, kar je tudi storila. Ko gre tako po cesti, pride od zadaj osebni avto in jo podre na tla. Pri tem pa se je Herta udarila ob cesto in si zlomila lobanjo na glavi, dobila je krvaven možganov. Na teh posledicah je Herta takoj na licu mesta umrla in zdravnik ni mogel pomagati več, ugotovil je samo še smrt. Preč. g. kaplan Nemec je prihitel takoj na mesto nesreče in podelil ponesrečenci še sveto poslednje olje za bolnike.

Blagopokojno Herto so pripeljali na dom k Bradahu, kjer je krsto zasulo sveže cvetje. V sredo dopoldne smo jo spremljali k zadnjemu počitku na pokopališču v Šmihelu. Velika množica ljudi od blizu in daleč je prihitela, da sočustvuje s težko prizadeto

4 Vorteile:

1. Riesenauswahl - über 100 Ausstattungen
2. Die besten und billigsten Möbel Österreichs, Hartholzschlafzimmer von S 4000
3. Ratenzahlung ohne Aufschlag, ohne Zinsen
4. Zustellung frei Haus mit eigenem Spezialauto

GRÖSSTE AUSWAHL IN:

Polstermöbeln, Teppichen, Matratzen; Vorhangstoffe zu sehr mäßigen Preisen

„DAS HAUS DER GUTEN MÖBEL“

KARL STADLER

KLAGENFURT / THEATERGASSE 4

SW - MÖBEL - VERKAUFSSTELLE

Beratung durch eigenen Architekten!

Našim cenjenim OPEL - odjemalcem
in -interesentom!

Nastavili smo v našem podjetju gospoda

JOŽEFA KOGELNIG in HERMANA GORTON

kot prodajalca za okraja
St. Vid ob Glini in Trg (Feldkirchen)

kot prodajalca za okraja
Velikovec in Voßperk

ki sta zapustila prejšnjo podjetje na svojo željo. Prosimo naše cenjene odjemalce in interese, da zgoraj navedenima gospodoma, ki sta izkušena prodajalca avtomobilov in uživata izreden sloves, ravno tako zaupate kot nam.

OPEL-ZASTOPSTVO ZA KOROSKO

Trampitsch & Co.

KLAGENFURT, PRIESTERHAUSGASSE 6